

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania P. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
o zobowiązania z tytułu składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 października 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) oddala wniosek pełnomocnika organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Odwołujący się P. M. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 października 2016 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 116 § 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 201 ze zm.), przez jego niewłaściwe zastosowanie i przeniesienie odpowiedzialności za zobowiązania składkowe Zakładów [...] Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. na skarżącego, mimo że nie zostało należycie wykazane, iż na gruncie niniejszej sprawy zachodzą przesłanki pozytywne dla przeniesienia odpowiedzialności za zobowiązania spółki na członka zarządu i nie została spełniona żadna z przesłanek negatywnych

wyłączających możliwość zastosowania tej instytucji; naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 382 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. w związku z art. 258 k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie i zaakceptowanie przez Sąd drugiej instancji pominięcia dowodu z zeznań świadka K. K., mimo że przeprowadzenie tego dowodu zmierzało do ustalenia okoliczności istotnych w niniejszej sprawie, tj. stanu majątkowego Spółki w okresie sprawowania mandatu członka zarządu przez skarżącego, sytuacji majątkowej Spółki w zakresie ewentualnej konieczności wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości, oraz istnienia majątku Spółki pozwalającego na ewentualne zaspokojenie wierzycieli, zatem okoliczności wyłączających możliwość przeniesienia odpowiedzialności na członka zarządu zgodnie z art. 116 Ordynacji podatkowej, w związku z czym zasadne było uzupełnienie postępowania dowodowego przez Sąd drugiej instancji; art. 382 k.p.c. w związku z art. 299 k.p.c., przez brak uzupełnienia postępowania dowodowego przez Sąd drugiej instancji i uznanie za uprawnione pominięcia dowodu z przesłuchania w charakterze stron tak odwołującego się, jak i osoby uprawnionej do reprezentacji zainteresowanej Spółki, mimo że przeprowadzenie tego dowodu pozwalało na ustalenie okoliczności kluczowych dla właściwego rozpatrzenia niniejszej sprawy, zaś nieusprawiedliwione niestawienie na rozprawie członka zarządu zainteresowanej Spółki, jako podmiotu zainteresowanego w rozszerzeniu zakresu odpowiedzialności za jej zobowiązania, nie sposób było uznać za okoliczność wskazującą na podejmowanie działań zmierzających do przewlekłości postępowania; art. 382 k.p.c. w związku z art. 278 k.p.c., przez zaaprobowanie przez Sąd drugiej instancji pominięcia dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu finansów i rachunkowości, mimo że ustalenie momentu, w którym zaszły przesłanki dla wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości Zakładów [...] Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K., wymagało dysponowania wiadomościami specjalnymi, wobec czego czynienie jakichkolwiek ustaleń w odniesieniu do tej okoliczności bez zasięgnięcia opinii biegłego sądowego, uznać należy nieuprawnione i bezzasadne.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania „z uwagi na jej oczywistą zasadność przejawiającą się tym, iż w toku postępowania rozpoznawczego nie rozpoznano istoty sprawy, gdyż nie zostało wykazane

wystąpienie przesłanek pozytywnych warunkujących możliwość przeniesienia odpowiedzialności za zobowiązania składkowe spółki na rzecz skarżącego. Kluczową kwestią jest bowiem ustalenie istnienia stanu niewypłacalności spółki w czasie sprawowania funkcji członka zarządu przez podmiot, który miałby ponosić subsydiarną odpowiedzialność za jej zobowiązania powstałe w czasie pełnienia przez Niego tej funkcji. Skarżącemu uniemożliwiono również wykazanie istnienia przesłanek egzoneracyjnych poprzez bezzasadne pominięcie zgłoszonych przez Niego wniosków dowodowych”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi

uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109, z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494, z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616).

Jeśli chodzi o kwestię kluczowego znaczenia istnienia stanu niewypłacalności w czasie sprawowania przez skarżącego funkcji prezesa zarządu powiązanej z zarzutem pominięcia dowodu z opinii biegłego z zakresu finansów i rachunkowości na okoliczność, kiedy powinien zostać zgłoszony wniosek o ogłoszenie upadłości, to wskazać należy, że z art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.) wynikały dwie samodzielne podstawy ogłoszenia upadłości spółki kapitałowej. Pierwsza - to zaprzestanie płacenia długów (§ 1), druga - to sytuacja, w której majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich długów, nawet jeśli są one regulowane (§ 2). Te podstawy upadłości zachowuje art. 11 ust. 1 i 2 obowiązującej od 1 października 2003 r. ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2344 ze zm.).

Sąd drugiej instancji odniósł „właściwy czas” do zgłoszenia wniosku o upadłość do trwałego zaprzestania płacenia przez Spółkę długów (niewykonywanie przez nią wymagalnych zobowiązań pieniężnych). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przedstawiane jest stanowisko, że właściwy czas zgłoszenia wniosku o upadłość spółki w rozumieniu art. 116 § 1 pkt 1 lit. a ustawy Ordynacji podatkowej należy oceniać w odniesieniu do przyczyny upadłości. Jeżeli przyczyną ogłoszenia upadłości jest zaprzestanie płacenia długów, to właściwy czas zgłoszenia wniosku o upadłość należy oceniać w odniesieniu do tej przyczyny, a nie do analizy, czy majątek spółki wystarczy na co najmniej częściowe i równomierne zaspokojenie wszystkich jej wierzycieli (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2012 r., II UK 218/11; OSNP 2013 nr 7-8, poz. 90). W wyroku z dnia 23 października 2012 r., II UK 79/12 (LEX nr 1619683) Sąd Najwyższy stwierdził, że „właściwym czasem” do zgłoszenia wniosku o upadłość jest trwałe zaprzestanie płacenia przez spółkę długów (niewykonywanie przez nią wymagalnych zobowiązań pieniężnych), mimo posiadania majątku wystarczającego na pokrycie wszystkich długów (identyczne stanowisko zostało zaprezentowane w wyrokach z dnia 12 maja 2011 r., II UK 308/10, OSNP 2012 nr 11-12, poz. 144 oraz z dnia 5 października 2016 r., II UK 343/15, LEX nr 2155196). Z wyroków tych wynika, że wystarczającą przesłanką obciążenia członka zarządu odpowiedzialnością za zaległości składkowe jest sam fakt trwałego zaprzestania płacenia długów – bez potrzeby badania bilansu zysków i strat spółki (co wymagałoby opinii biegłego do spraw rachunkowości i finansów). Natomiast przy ustaleniu, że Spółka przez cały okres objęty decyzją, tj. przez ponad trzy lata nie regulowała zobowiązań z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i dług z tego tytułu wynosi 1.564.432 zł, nie są potrzebne wiadomości specjalne, aby uznać, że doszło do trwałego zaprzestania płacenia długów.

W judykaturze podkreśla się, iż przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego

z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Ma to szczególne znaczenie w sytuacji, w której oczywista zasadność skargi kasacyjnej miałyby polegać na oczywistym naruszeniu przepisów procesowych, gdyż, stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący więc musi wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), iż kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

Według uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2009 r., I UZP 4/09 (OSNP 2009 nr 23-24, poz. 319), dowodem, że „egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna” (art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej) jest przede wszystkim wydane po przeprowadzeniu postępowania egzekucyjnego przez organ egzekucyjny postanowienie o umorzeniu postępowania z uwagi na bezskuteczność egzekucji (art. 59 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym, czy też art. 824 k.p.c.). Członek zarządu może oczywiście dowodzić, że nie było podstaw do umorzenia egzekucji, gdyż w trakcie postępowania egzekucyjnego istniał majątek spółki, do którego nie była skierowana egzekucja (nie była skierowana do wszystkich składników majątku). Wykazanie zaś tej okoliczności może prowadzić do wniosku, że nie ziszcza się przesłanka przeniesienia odpowiedzialności za zobowiązania składkowe w postaci bezskuteczności egzekucji. Skoro w skardze kasacyjnej nie powołano się na to, że przeprowadzona wobec Spółki egzekucja nie została skierowana do całości majątku Spółki, a jedynie zawarto stwierdzenie, że przeprowadzenie dowodów, na ogólnie określoną okoliczność „istnienia majątku, który mógłby służyć zaspokojeniu zobowiązania względem organu” (które pominął Sąd pierwszej instancji, co zostało

zaakceptowane przez Sąd drugiej instancji), „miało pozwolić na wykazanie, że nie zaszczyły przesłanki dla przeniesienia odpowiedzialności na skarżącego”, to skarżący nie wykazał wpływu wytykanych uchybień na wynik sprawy.

Członek zarządu może też wskazywać – ramach przesłanki egzoneryacyjnej z art. 116 § 1 pkt 2 Ordynacji podatkowej – mienie, które stało się własnością spółki po zakończeniu egzekucji, albo z którego w postępowaniu egzekucyjnym nie udało się w uzyskać zaspokojenia (np. nie udało się wtedy sprzedać nieruchomości dłużnika w drodze licytacji), lecz taka możliwość pojawiła się po umorzeniu postępowania egzekucyjnego i na nią właśnie wskazuje członek zarządu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 lutego 2012 r., II UK 121/11, LEX nr 1135993; z dnia 15 lipca 2011 r., I UK 325/10, z dnia 17 lutego 2009 r., OSNP 2012 nr 17-18, poz. 223 oraz z dnia 9 marca 2017 r., I UK 93/16, LEX nr 2296623).

W orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego przedstawiany jest pogląd, że mieniem określonym w art. 116 § 1 pkt 2 Ordynacji podatkowej nie jest mienie wskazane przez samo zgłoszenie wniosków dowodowych, które dopiero mają wykazać, że takie mienie istnieje (zob. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z dnia 7 lutego 2017 r., I FSK 1032/15, LEX nr 2252675; z dnia 19 października 2017 r., II FSK 2632/15, LEX nr 2397009). Nie sposób zatem uznać, że Sąd drugiej instancji, akceptując pominięcie przez Sąd pierwszej instancji przedmiotowych dowodów, doprowadził do oczywiście wadliwego rozstrzygnięcia.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji.

Odnosząc się do wniosku pełnomocnika organu rentowego dotyczącego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, należy wskazać, że odpowiedź organu rentowego na skargę kasacyjną ograniczające się do stwierdzenia, że: „Przesłanka oczywistej bezzasadności nie zachodzi, wyroku Sądu Apelacyjnego nie można uznać za błędny nie tylko *prima facie*, ale nawet po głębokiej analizie” oraz że „Sąd Apelacyjny nie naruszył prawa materialnego ani przepisów postępowania w sposób wskazany w skardze, co znajduje potwierdzenie w skardze, gdyż żaden z zarzutów nie został konkretnie wykazany. Nadto, jeśli brak konkretnych twierdzeń skarżącego, to brak wykazania istotnego wpływu rzekomych naruszeń przepisów

postępowania na wynik sprawy, co w ogóle niweluje możliwość skutecznego zarzutu skarżącego w tym zakresie”, nie stanowi merytorycznego odniesienia się do kwestii przesłanek przysądu. Koszty odpowiedzi na skargę kasacyjną, w której nie wskazano argumentów dotyczących przyczyn kasacyjnych (art. 398⁹ § 1 k.p.c.), uzasadniających odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie mogą być uznane - w razie odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania - za koszty celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015 nr 7-8, poz. 91; z dnia 19 listopada 2014 r., III CSK 280/14, LEX nr 1554584; z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/13, LEX nr 1739625; z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015 nr 7-8, poz. 91).

aw